ಎಂ.ಬಿ. ಪಾಟೀಲ

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಪ್ರಾರಂಭ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಮೂಡಿಬರಲು ಅಂದು ಇದ್ದ ಹಲವಾರು ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಾರಣಗಳಲ್ಲಿ, ಆರ್ಥಿಕ ಕಾರಣಗಳು ಬಹು ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳು, ಅಂದಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಭಾರತದ ರೈತರ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಲು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ಅನೇಕ ಕಡಿಮೆ ಬಡ್ಡೀದರದ ಯೋಜನೆಗಳು ಅಂದರೆ: ತಕಾವಿಸಾಲ ಕಾನೂನು (೧೮೭೩), ಡೆಕ್ಕನ್ ರೈತರ ಪರಿಹಾರ ಕಾನೂನು (೧೮೭೯), ಭೂ ಸುಧಾರಣಾಸಾಲ ಕಾನೂನು (೧೮೮೪) ಮುಂತಾದ ಪರಿಹಾರ ಸೂಚಕ ಕಾನೂನುಗಳು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದ ಫಲ ನೀಡದೆ ಇದ್ದದ್ದು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಭಾರತದಲ್ಲಿ ೧೯೦೪ರ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನು ವಿದ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮೊದಲೇ ಸಹಕಾರಿ ತತ್ವಗಳನ್ನು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಮೈಗೂಡಿಸಿ ಕೊಂಡು ರಚಿತವಾದ ಹಲವಾರು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇದ್ದವು ಎಂದು ಹಳೆಯ ದಾಖಲೆಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವದು. ೧೮೮೯ರಲ್ಲಿ ಬರೋಡಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾದ 'ವಿಠ್ಠಲ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕಾರ್ಲೆಕರ್ ಅನ್ಯೋನ್ಯ ಸಹಕಾರ ಮಂಡಳಿ' ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ 'ಹಾದರಿ ಮೈಸೂರು' ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ತತ್ವ ಮತ್ತು ಕೂಡುಬಂಡವಾಳ ಸಂಸ್ಥೆ (ಕಂಪನಿ) ಯ ನಿಯಮಾವಳಿಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿ ಕೊಂಡು ಸರ್ಕಾರವೇ ಹಣತೊಡಗಿಸಿ ೧೮೯೪ರಲ್ಲಿಯೇ 'ವ್ಯವಸಾಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು' ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ೧೯೨೦ ರವರೆಗೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿ ಅವುಗಳು ಕಡಿಮೆ ಬಡ್ಡಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಲದ ದುರುಪಯೋಗವಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಮುಚ್ಚಬೇಕಾಯಿತು. ಸರ್ಕಾರವು ಈ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗಳಿಗೆ ಶೇ ೪ರ ಬಡ್ಡೀದರದಲ್ಲಿ ಸಾಲನೀಡುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ರೈತರಿಗೆ ಶೇ ೫ರ ದರದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘಾವಧಿ ಸಾಲಗಳನ್ನು ಜಮೀನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮತ್ತು ಹಳೆಯಸಾಲ ತೀರಿಸಲು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೮೯೪-೯೮ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸುಮಾರು ೩,೦೦೦ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆ

೧೯೦೪ರ ಕೇಂದ್ರಸರ್ಕಾರದ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ರೈತರಿಗೆ ರಿಯಾಯತಿ ಬಡ್ಡಿದರದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಸಾಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಪತ್ತಿನ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಘಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾನೂನನ್ನು ಪ್ರಾಂತೀಯ ಸರ್ಕಾರಗಳೂ ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು.

ಆದರೆ ನಗರ ಮತ್ತು ಅರೆನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಸುಲಭ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಲು ಸಾಂಸ್ಥಿಕ ಹಣಕಾಸು ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕೊರತೆ ಬಹು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇತ್ತು. ಅಂದು ಇಂದಿನಂತೆ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಜಾಲ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಹರಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಖಾಸಗಿ ಲೇವಾದೇವಿಗಾರರು ಮಾತ್ರ ಈ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತುಂಬಲು ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ೧೯೧೨ರಲ್ಲೂ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನಿಗೆ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಮಾಡಿದಾಗ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದವರ, ನೌಕರರ, ಶ್ರಮಿಕರ, ನಿಯಮಿತ ಆದಾಯದವರ ಮತ್ತು ಇತರರ ವ್ಯವಸಾಯೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯಾರ್ಹ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸಲು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಇಂದಿನಂತೆ ಅಂದೂ ಸಹ ಹೆಚ್ಚು ಅವಶ್ಯಕವೆನಿಸಿದವು.

ಮೈಸೂರು ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನು ೧೯೦೫

ಮೈಸೂರು ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೯೦೫ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿ ತರಲಾದ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನು ಇಂಡಿಯಾ ಸರ್ಕಾರದ ೧೯೦೪ರ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನಿಗಿಂತ ಅನೇಕ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಪರ ವಿಚಾರದಿಂದ ಪ್ರೇರೇಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ, ನಗರ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಕಾರಿ ಸಾಲ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು. (ಅರ್ಬನ್ ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಸೊಸಾಯಿಟಿ) ಮತ್ತು ಇತರೇ ಸಾಲೇತರ ಉದ್ದೇಶದ ಸಹಕಾರಿ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ರಚಿ

ಸಲು ಅವಕಾಶ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ೧೯೦೭ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದವರು ಒಬ್ಬ ವಿಶೇಷಾಧಿ ಕಾರಿಯನ್ನು ಲಂಡನ್ ಮತ್ತು ಯುರೋಪ್ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿ ಅದೇ ಮಾದರಿ ಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಲು ಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು.

ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಥಮ ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ಲಭ್ಯ ಇರುವ ದಾಖಲೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಕರ್ನಾಟಕ ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಪಟ್ಟಣ ಸಹ ಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ 'ಗದಗ-ಬೆಟಗೇರಿ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್' (೧೯೦೫ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ) ಹಿಂದಿನ ಬೊಂಬಾಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ೧೯೦೪ರ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ರಚಿತ ವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಇದಾಗಿ ತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅದರ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಮೂಲ ಪ್ರೇರಕರುಒಬ್ಬ ಸ್ಥಳೀಯ ಜರ್ಮನ್ ಕ್ರೈಸ್ತ ಮಿಶನರಿ ಎಂದು ಹಿರಿಯರು ಹೇಳುವರು. ಸ್ಥಳೀಯ ನೇಕಾರರಿಗೆ ಸುಲಭ ಸಾಲ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಬದುಕಲಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದ ಎರಡನೆ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಅದೇ ವರ್ಷದ ಡಿಶೆಂಬರದಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ ಕೊ.ಆಪ್. ಸೊಸಾಯಿಟಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೈಲ್ಲದ ಬಾಗೇವಾಡಿಯಲ್ಲೂ ಪ್ರಾರಂಬಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

೧೯೦೬ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಅಂದರೆ, ಬೆಳಗಾವಿ, ಗೊಕಾಕ, ಮೈಸೂರು, ಧಾರ ವಾಡ, ಶಿರಾ ಮುಂತಾದ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಕೋಲಾರ (೧೯೧೦), ಕುಮಟಾ, ವಿಜಾ ಪುರ, ಶಿವಮೊಗ್ಗೆಗಳಲ್ಲಿ ೧೯೧೨ರ ಸುಮಾರಿಗೆ ಇಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದವು. ಹಳೇ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ೧೯೦೫ರ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಉಳಿದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ೧೯೧೨ರ ಸಹಕಾರಿ ಕಾನೂನಿನ ಅನ್ವಯ ಮೂಡಿ ಬಂದವು.

(ರಾಜ್ಯದ ಬಹುಪಾಲು ಅರ್ಬನ್ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ 'ಕ್ರೆಡಿಟ್ ಸೊಸಾಯಿಟಿ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡರೂ ಕಾಲಕ್ರಮೇಣ ತಮ್ಮ ಸಂಪತ್ತಿನ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡು ಪಟ್ಟಣ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿತವಾಗಿವೆ)

ಬ್ಯಾಂಕೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು

ಭಾರತಸರ್ಕಾರದ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಕಂಪನಿಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕಾನೂನು ೧೯೪೯ ಇದು ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಿಗೆ ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯವಾಗುವ ಪೂರ್ವ ದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪಟ್ಟಣ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆ ಗಳಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತ, ವಿವಿಧ ಜನೋಪಯೋಗಿ, ಬ್ಯಾಂಕೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಆದಾಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಕೊಂಡವು. ಉದಾ: ಹೊನ್ನಾವರ ಅರ್ಬನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಎರಡನೆ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಸ್ತರಿಗೆ ಮೀನು ಬಲೆಗೆ ನೂಲು ಒದಗಿಸುವುದು, ಪಡಿತರ ವಿವರಣೆ, ಮುಂತಾದ ಬ್ಯಾಂಕೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿ ತ್ತು. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅನೇಕ ನಗರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ೧೯೬೬ರವರೆಗೆ ನಿಯಂತ್ರಿತ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನ್ಯಾಯಬೆಲೆಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ೧೯೬೬ರ ನಂತರ ನಗರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಯಾವದೇ ರೀತಿಯ ಬ್ಯಾಂಕೇತರ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಬಂಧಿ ಸಲಾಗಿದೆ ಅಲ್ಲದೇ ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಭಾರತೀಯ ರಿಜರ್ವ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ನಿಯಂತ್ರಣವೂ ಉಂಟು.

ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ

ಸ್ಥಳಿಯ ಪರಿಸರ ದಲ್ಲಿ, ಸ್ಥಳೀಯರಿಂದ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಬಿಸಿದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಸ್ಥಳೀಯ ಜನಸಾಮನ್ಯರ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಮ ಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಒದಗಿಸುವದು. ಈ ಸೇವೆಯನ್ನು ಈ ವರ್ಗದ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಬಗ್ಗೆ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಉಂಟು. ಮೈಸೂರು ನಗರದ ಆರ್ಯಭಗಿನಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಸಹ ಕಾರಿ ಸಂಘ (೧೯೫೯), ಸ್ಥಳೀಯ ಬಡಕುಟುಂಬಗಳ ಬೆರಣಿ (ಕುಳ್ಳು) ಮತ್ತು ಮೊಸರು ಮಾರುವ ಮಹಿಳೆ ಯರನ್ನು ಖಾಸಗಿ ಸಾವುಕಾರರ ಶೋಷಣೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಬಿಸಲಾಯಿತು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುವದು. ಅದರಂತೆ ಉತ್ತರಕನ್ನಡದ ಅರ್ಬನ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ ೧೯೩೦-೪೦ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ತೋಟದ ಬೆಳೆಗಾರರ ಆರ್ಥಿಕ ಮುಗ್ಗಟಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸದಸ್ಯರಿಂದ ಸಾಲದ ಬಾಕಿಯಾಗಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡ ಜಮೀನನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಮಾರದೇ ಪುನಃ ಅದೇ

ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಸಾಲ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೀಡಿದಾಗ್ಗೆ ಕೊಂಡಬೆಲೆಗೇ ಮಾರಿ, ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕಾಗಿ ಇಂದು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಮುಖ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

೧೯೨೯-೩೦ರ ಜಾಗತಿಕ ಆರ್ಥಿಕ ಹಿನ್ನಡೆಯ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇತರೆಡೆಯಂತೆ ಕೊಡಗಿನಲ್ಲೂ ರೈತರು ಕುಸಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಫೀ ಬೆಲೆಗಳಿಂದ ಮತ್ತು ಕುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಡಿಕೆಗಳಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಕಷ್ಟದಲ್ಲಿ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬ್ಯಾಂಕು ತನ್ನದೇ ಆದ 'ಋಣಬಡಂಬಡಿಕೆ ಸಮಿತಿ' ಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ೧೯೩೪ರಿಂದ ೧೯೪೫ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲವನ್ನು ರೈತರಪರವಾಗಿ ಖಾಸಗಿ ಸಾಲಗರಿಗೆ ಪಾವತಿಮಾಡಿ ಸದರಿಸಾಲವನ್ನು ೫ ರಿಂದ ೧೦ ವರ್ಷದ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಸುಲಭ ಬಡ್ಡಿಯೊಂದಿಗೆ ಬ್ಯಾಂಕ್‌ಗೆ ಮರುಪಾವತಿ ಮಾಡುವಂತೆ ಯೋಜನೆ ರೂಪಿಸಿ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಸಹಕಾರಿ ಆಯಿತು. ಇವು ಕೇವಲ ಕೆಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳು.

ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಕೋಮುವಾದಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು

ಅಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಈ ಸ್ಥಳೀಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸ್ಪರ್ಧಾತ್ಮಕ ಮನೋಭಾವನೆಯಿಂದ ಮುಂದುವರೆಯಲು ಮತ್ತು ಆಯಾ ಜಾತಿ/ಮತ ಪಂಗಡದವರ ಹಿತ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದು ಉಂಟು. (ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ)

ಉದಾ: ವೀರಶೈವ ಬ್ಯಾಂಕ್, ನಗರದ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಬಸವೇಶ್ವರ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಮರಾಠಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಕಾಳಿದಾಸ ಬ್ಯಾಂಕ್, ರೆಡ್ಡಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಗೌಡಸಾರಸ್ವತ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಶಾಮರಾವ ವಿಠ್ಠಲ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಮುಸ್ಲೀಮ ಬ್ಯಾಂಕು ಮುಂತಾದವುಗಳು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾಭಿಮಾನದಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯಗಳೂ ಇಂತಹ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ರಚನೆಗೆ ಮತ್ತು ಮುನ್ನಡೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿವೆ.

ಉದಾ: ಧಾರವಾಡ ಕೆ.ಸಿ.ಸಿ. ಬ್ಯಾಂಕ್, ೧೯೧೫ರಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಯಿತರಿಂದ, ರೆಡ್ಡಿಬ್ಯಾಂಕ್ ೧೯೧೪ರಲ್ಲಿ, ರೆಡ್ಡಿ ಜನಾಂಗದವರಿಂದ, ೧೯೦೬ರಲ್ಲಿ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಮರಾಠಿ ಭಾಷಿಕ ರೇಲ್ವೆ ನೌಕರರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸದರ್ನ ಮರಾಠಾ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಮುಂದೆ ೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಮರಾಠಾ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಹೆಸರನ್ನು ಶ್ರೀ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬ್ಯಾಂಕೆಂದು ಪುನರ್ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಲಾಯಿತು.

ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಹಿನ್ನಡೆ

ಸ್ಥಳೀಯ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪ್ರಾಬಲ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ತಡವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದವು. ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೦೬ರಿಂದ ೧೯೪೦ರ ವರೆಗಿನ ೪೪ ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ-ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ೧೬ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮೂಡಿ ಬಂದವು. ಆದರೆ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಥಳೀಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು ೧೯೨೯ರಲ್ಲಿ ಹಾನಗಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ, ೧೯೩೦ರಲ್ಲಿ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಬಂದವು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೦೮-೧೯೪೮ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ಸ್ಥಳೀಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಮೂಡಿಬಂದರೆ ಇದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೪ ಆಗಿತ್ತು. ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕ್ ಪ್ರಾರಂಭವಾದದ್ದು ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ. ಅದುವರೆಗೆ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಆರು ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿದ್ದವು. ಗುಲಬರ್ಗಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೯೩೯ರ ವರೆಗೆ ಯಾವ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೩೨ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾದ ನಗರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕ್, ಸ್ಥಳೀಯ ಬ್ಯಾಂಕಿಂಗ್ ಸೇವೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊಡಗು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯವಾಗಿ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಮುನ್ನಡೆ ಸಾದಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸರ್ಕಾರವೇ ವಾಣಿಜ್ಯ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಡೆಯನ್ನು ಹಾಕಿತ್ತು.

ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಇಂದಿನ ಚಿತ್ರ

ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ನಗರಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೩೪೦ ಈ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಭಾರತದ ಕೇವಲ ನಾಲ್ಕು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿವೆ. ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗುಜರಾತ್, ಕರ್ನಾಟಕ ಮತ್ತು ತಮಿಳುನಾಡು. ಈ ನಾಲ್ಕು ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲೂ ದೇಶದ ಒಟ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇ ೬೮% ಕೇಂದ್ರಕೃತವಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಾಧನೆ ಮೂರನೆಯದು. ನಂತರದ ಸ್ಥಾನ ಆಂಧ್ರ, ಕೇರಳ, ಪಶ್ಚಿಮಬಂಗಾಳದ್ದು. ದೇಶದ ಪ್ರಮುಖ ೩೧ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ (ದುಡಿಯುವ ಬಂಡವಾಳ ರೂ ೨೫ ಕೋಟಿಗೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ) ೧೯ ಮಹಾ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ, ೧೦ ಗುಜರಾತ್ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ, ಗೋವಾಗಳಲ್ಲಿ ತಲಾ ಒಂದರಂತೆ ಇರುವವು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ೧೯೮೭ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ೨೧೭ ನಗರ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ೧೭೯ ಶಾಖೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆ ಸುಮಾರು ೧೦ಲಕ್ಷ, ಷೇರು ಬಂಡವಾಳ ರೂ ೨೫.೧೫ ಕೋಟಿ, ಠೇವಣಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ ರೂ ೩೧೭ ಕೋಟಿ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಇವುಗಳುಸದಸ್ಯರಿಗೆ ನೀಡಿದ ಸಾಲ ಮತ್ತು ಗಳಿಸಿದ ಲಾಭ ಕ್ರಮವಾಗಿ ರೂ ೨೫೫ ಕೋಟಿ ಮತ್ತು ೯ ಕೋಟಿ ಎಂದು ವರದಿಯಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿ ೧೧ ಹೊರತು ಪಡಿಸಿ ಎಲ್ಲಾ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಲಾಭ ಗಳಿಸಿದ್ದವು.

ದೇಶದ ನೂರು ಪ್ರಮುಖ ಸಹಕಾರಿ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳ ಪೈಕಿ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಮೂರು ಬ್ಯಾಂಕುಗಳು ಸೇರಿದೆ. ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ ಬ್ಯಾಂಕ್ (೧೯೨೧), ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕ್ (೧೯೫೨), ಮತ್ತು ಅಮಾನತ್ ಬ್ಯಾಂಕ್ (೧೯೭೭). ಕರ್ನಾಟಕ ಕೈಗಾರಿಕಾ ಬ್ಯಾಂಕ್ ರಾಜ್ಯಸರ್ಕಾರದ ಒಡೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆ.